

Opismenjevanje v 1. razredu s pomočjo e-gradiv, interaktivne table in spletne učilnice

Literacy of First Class Pupils by Using E-learning Materials, Interactive Whiteboard and Virtual Classroom

Magdalena Doberšek

OŠ Dobje
magdalena.dobersek@gmail.com

Mateja Pintar

OŠ Dobje
pintarmateja1@gmail.com

Suzana Plemenitaš-Centrih

OŠ Dobje
suzana@os-dobje.si

Povzetek

V prispevku želimo prikazati prednosti opismenjevanja z e-gradivi, in i-tablo pred klasično tablo v 1. razredu. Z opismenjevanjem, ki je eden izmed temeljnih ciljev osnovnošolskega izobraževanja, pričnemo s posodobljenim učnim načrtom že v 1. razredu. Med šestletniki, ki pridejo v šolo, so velike individualne razlike v predznanju, sposobnostih, motivaciji ... Učitelj mora zato uporabljati raznovrstne didaktične pristope in učne metode, graditi mora na otrokovem predznaju. I-tabla je izvrsten pripomoček, ki z izbiro različnih metod poučevanja omogoča poleg frontalnega tudi individualizirano delo, z izbranimi nalogami, ki jih imamo v spletni učilnici in na spletu, pa omogočimo individualni napredek vsakemu učencu.

Ključne besede: opismenjevanje, šestletnik, i-tabla, spletna učilnica, e-gradiva

Abstract

In this article we would like to present advantages of literacy by using e-learning materials and interactive whiteboard over classical board. The literacy is one of the basic aims of primary school education and according to the new curriculum we start with it already in the first class. There are many individual differences in knowledge,

abilities, motivation among six year old children. A teacher has to use various didactic approaches and teaching methods, and he/she has to work on child's prior knowledge. Interactive whiteboard is an excellent tool, which enables frontal and individualized work if different teaching methods are used. Progress of every individual pupil is enabled by chosen exercises which can be found in the virtual classroom.

Keywords: literacy, six year old child, interactive whiteboard, virtual classroom, e-learning materials

1 Uvod

1.1 Opismenjevanje v 1. Razredu

Opismenjevanje je proces, v katerem se posameznik usposobi za branje in pisanje najrazličnejših besedil, si z njimi v vsakdanjem življenju pomaga in jih zna uporabljati; se nauči brati in pisati. Opismenjevanje je eden izmed temeljnih ciljev osnovnošolskega izobraževanja, obdobje od rojstva do 8./9. leta pa je najpomembnejše v razvoju pismenosti. Temeljna faza v tem procesu je začetno opismenjevanje, ki obsega tako pripravo na branje in pisanje kot sistematično obravnavanje in utrjevanje črk ter razvijanje in urjenje tehnike branja in pisanja. Začetno opismenjevanje traja celotno prvo izobraževalno obdobje. Posodobitve učnih načrtov so prinesle spremembe tudi na področju opismenjevanja v prvem triletju (težišče opismenjevanja se je preneslo iz drugega in tretjega razreda v 1. in v 2. razred, kjer gre za sistematično usvajanje tehnike branja in pisanja, v 3. razredu pa kot njeno utrjevanje in izboljševanje).

1.2 Cilji poučevanja opismenjevanja

Cilj poučevanja ni le obvladovanje tekočega branja in pisanja, temveč raba pisnega jezika za sporazumevanje, razmišljanje, ustvarjanje, učenje in razvedrilo. Cilj je omogočiti vsem otrokom, da spoznajo in dosežejo višjo raven tako imenovane kritične pismenosti.

V skladu z zahtevami učenci torej:

- Sistematično razvijajo predopismenjevalne zmožnosti (vidno razločevanje, slušno razločevanje in razčlenjevanje, orientacijo na telesu, v prostoru in na papirju, pravilno držo telesa in pisala,...).
- Sistematično razvijajo tehniko branja in pisanja.
- Sistematično razvijajo branje z razumevanjem in pisanjem preprostih besedil.

Glede na postavljene cilje in vsebino pouka je zelo pomembno, da učitelj pri izbiranju didaktičnih metod in oblik za razvijanje učenčevih sporazumevalnih, spoznavnih in ustvarjalnih zmožnosti upošteva tudi individualne zmožnosti učenca, kajti ob vstopu v šolo so med otroki velike razlike v porajajoči se pismenosti, zato nobena metoda ali didaktični pristop nista najprimernejša za vse učence.

Zato mora učitelj:

- uporabljati raznovrstne didaktične pristope, učne metode,
- graditi na tem, kar otrok že zna in graditi znanje, veščine, spretnosti za vseživljenjsko učenje
- diagnosticirati stanje in individualno načrtovati,
- ob vsem tem mora pri učencih razvijati zanimanje za branje in pisanje.

1.3 Pot k individualnemu načrtu

Individualno načrtovanje z novimi učnimi načrti prinaša v letošnjem šolskem letu veliko novosti, še več diferenciranega dela.

Že v 1. razredu ne smemo prezreti dejstva, da učenci ne tvorijo homogene skupine. Med njimi so velike individualne razlike v lastnostih, sposobnostih, motivaciji. Razlike pogojuje različno delovanje dednosti, okolja ter prehitevanja ali zaostajanja v razvoju. Poskrbeti moramo, da pri opismenjevanju upoštevamo vse te razlike ter vsem učencem omogočimo da dosežajo največ, koliko zmorejo.

Učitelj mora že v samem začetku diagnosticirati stanje in poiskati temeljna izhodišča. V ta namen mora glede na različne potrebe učencev učilnico najprej ustrezno prostorsko organizirati. Pri tem mora vključiti različne dejavnosti za spodbujanje porajajoče se pismenosti (skupno branje, element globalnega branja). Nuditi mora dovolj gradiva za učence z različnim predznanjem (knjige, IKT, slikovno in slušno gradivo). Zaradi načela individualizacije ki zahteva, da v vzgojno izobraževalnem procesu upoštevamo utemeljene razlike med učenci, mora učitelj uvesti tudi notranjo diferenciacijo. Takšno delo je veliko lažje timsko izpeljati.

1.4 Načrtovanje

Učitelj mora določiti učenčevo trenutno stanje na določenem področju znanja, veščine ... K sodelovanju mora pritegniti učence in njihove starše – pojasniti mora, katera znanja/veščine so popolnoma razvite, katere ne in kaj je potrebno dodatno, intenzivno razvijati. Nato določi etapne cilje, strategije in pripomočke, s katerimi bo prišel do cilja. Hkrati mora določiti, kdo vodi načrtovane dejavnosti – učitelj, starši, učenci – pomočniki.

Za uspešno učenje branja in pisanja mora otrok razviti zaznavno zmožnost: vidno zaznavanje, slušno, zaznavanje prostora. To predstavlja osrednji del šolske ure.

Otroke je potrebno motivirati za branje in pisanje, naj bodo v spodbudnem opismenjevalnem okolju – čimveč zapisov v razredu, otrokom nuditi možnost, da sami izberejo pisno aktivnost, pripomočke, tehnologijo. Omogočiti jim je potrebno sodelovanje v učnih aktivnostih z vrstniki, več priložnosti za sodelovalno učenje. Ko otroci zaključijo nalogo, naj bi to doživeli kot uspeh. Naloge morajo biti prilagojene otrokovim sposobnostim.

Kako torej omogočiti učencem, da se poveča uspešnost pri opismenjevanju pri vseh in da dosežejo optimalne rezultate tako tisti, ki imajo veliko predznanja, kot tisti, ki še ne slišijo vseh glasov? Uporaba i-table zagotovo.

2 Opismenjevanje s pomočjo i-table

2.1 I-tabla in šestletniki

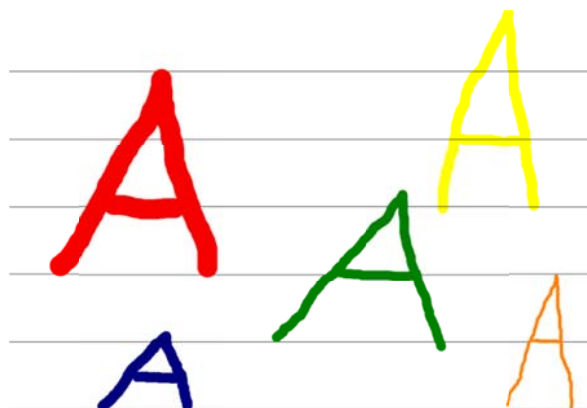
Samo rokovanje z i-tablo šestletnikom ne povzroča nikakršnih težav. Ne glede na to, da table pred prvo uro uporabe nekateri učenci nikoli niso videli, prav tako niso nikoli držali v roki svinčnika, učenci brez kakršnegakoli dodatnega usposabljanja spretno rešujejo prav vsako nalogo. Smo pa opazile, da imajo tisti učenci, ki imajo težave s koncentracijo pri klasičnem pouku, enake težave tudi pri delu z i-tablo. Opazovale smo predvsem učence, ki imajo motnjo pozornosti. Takšne učence velikokrat ne pritegne niti interaktivnost vaj niti barvitost niti velika količina različnih zanimivih predmetov iz galerije. Ne pomaga niti to, da imajo večkrat možnost držati svinčnik v roki in reševati zanimive vaje. Takšni učenci kljub naštetemu ne morejo skoncentrirano slediti pouku, pred tablo pa velikokrat ne znajo oz. ne morejo rešiti nalog.

2.2 Organizacija dela pri opismenjevanju z i-tablo

2.2.1 Frontalno delo pri opismenjevanju

Zaradi začetnega skupnega frontalnega dela pri spoznavanju in osvajanju črk je i-tabla idealen pripomoček. Učenci imajo neomejeno možnosti zapisa posamezne črke na tablo po predstavljenem postopku. Črke zapisujejo po vseh didaktičnih napotkih (grobomotorično, finomotorično, z dodatnimi vajami...). Na i-tabli nikoli ne zmanjka prostora. Ko je stran popisana, se enostavno pomaknemo na drug list.

Prav tako lahko otroci pišejo različno velike črke in jih postavljajo med vrstice. Vrstice so na začetku širše, nato vedno ožje. Ker ima vedno kdo grafomotorične težave, lahko pripravimo črko tako, da potuje učenec po vnaprej pripravljenih potezah, zato ne more napisati črke "narobe".

Slika 1: Vaja za zapis črke

Ugotovile smo, da si zaradi ogromnega števila ponovitev zapisa črke v različnih barvah, debelinah in velikostih s pomočjo i-table otroci črke lažje in hitreje zapomnijo ter si jih kasneje v večini primerov brez problema prikličejo v spomin.

Ugotovile smo tudi, da otroci zelo radi pišejo po table. Sami si izbirajo debelino in barvo črt črk, prav tako širino vrstic, ki jo vnaprej pripravimo.

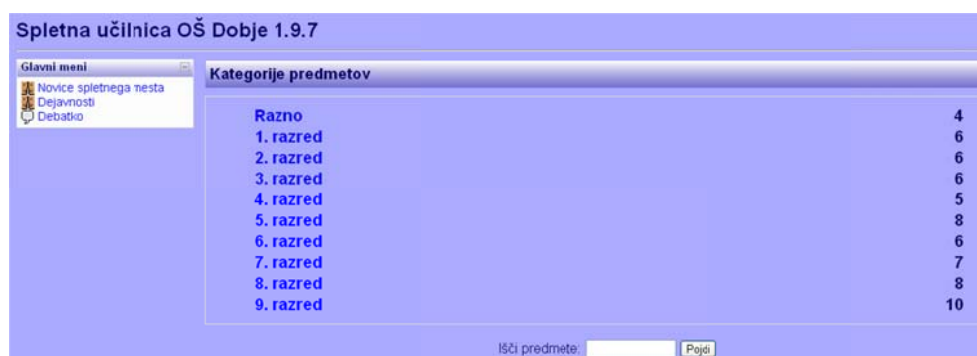
Prednost skupnega frontalno – vodenega opismenjevanja na i-tabli:

- večja preglednost novega znanja (vsi učenci poslušajo, sledijo novi razlagi),
- spremljanje – možnost takojšnje korekcije,
- večja časovna ekonomičnost.

2.2.2 Bralne in pisalne dejavnosti s pomočjo i-table in vaj v spletni učilnici

Tu delo ni več frontalno, saj ga diferenciramo. Učencem pripravimo raznolike vaje, kjer imajo možnost izbire nalog, ki so prilagojene. Učitelj mora videti vsak učenčev izdelek, ob manjših težavah otroku pomaga z novimi vajami.

Na OŠ Dobje imamo spletno učilnico (<http://www.osdobje.si/ucilnica/>). Za prvi razred imamo po predmetih zbirke vaj, ki jih lahko učenci rešujejo pri pouku, v podaljšanem bivanju ali doma.

Slika 2: Prva stran spletne učilnice OŠ Dobje

Učenci v 1. razredu se s spletno učilnico prvič seznanijo pri pouku s pomočjo i-table. Za vpis v učilnico poprosimo starše. Predhodno jih obvestimo, da imamo na spletni stani OŠ Dobje (<http://www.osdobje.si/>) spletno učilnico, v kateri so zbrana zanimiva e-gradiva, ki so dostopna preko spleta. Za vpis in delo v spletni učilnici otroci potrebujejo elektronski naslov, v spletni učilnici pa lahko dostopajo do e-gradiv, preko katerih lahko doma utrjujejo in nadgrajejo svoje znanje. Starše povabimo tudi na roditeljski sestanek, na katerem jim pokažemo praktičen primer uporabe spletne učilnice.

Starši so nad uporabo spletne učilnice in gradiv v njej navdušeni. Po roditeljskem sestanku vedno vidimo skoraj 100% vpis učencev ali njihovih staršev v spletno učilnico. Prav tako ugotavljamo, da učenci doma skupaj s starši velikokrat uporabljali različna e-gradiva.

Vsa gradiva, ki jih vsavimo v učilnico, predhodno ovrednotimo oz. ugotovimo, če so gradiva primerna za delo pri pouku. Prav tako po izvedbi vsake učne ure z e-gradivi zapišemo kratko analizo izvedbe in svoja opažanja o primernosti uporabe.

Za opismenjevanje imamo pripravljenih veliko gradiv, zato toliko lažje delo diferenciramo.

Slika 3: Vaje za opismenjevanje v spletni učilnici

2.2.3 Opismenjevanje s pomočjo e-gradiv

- Delovni zvezek za opismenjevanje

Za učinkovito rabo učbenikov in delovnih zvezkov v elektronski obliki se je bilo potrebno dodobra seznaniti s samim delovanjem, šele nato smo lahko pričele z vključevanjem le teh v pouk. Omogočili so nam nazornejšo predstavitev vsebin, dodajanje številnih dokumentov k posameznim stranem oz. vsebinam, povezave na druge spletne strani, shranjevanje opomb, povezave na posamezne naloge Dežele Lilibi, povečavo potrebnih delov vsebin, pisanje, označevanje z rabo pisal, brisanje,..., dodajanje besedil ter dodatnih nalog.

- E-gradiva v Deželi Lilibi

Izbrana e-gradiva imajo veliko slikovnega materiala. Vključeni so zvoki, animacije, kar učence dodobra motivira in z navdušenjem »igrajo« te didaktične igre. Jasna zvočna navodila so učencem v pomoč tudi, kadar se samostojno lotijo nalog in še ne znajo brati.

1. Cirkus

V svetu glasov, črk in besed – Naloge za utrjevanje začetnih glasov

2. Šolska ulica/Slovenščina/Velike črke, Pesem s črko, Najdi črko, Rime, rimarija –

Naloge za sistematično razvijanje predopismenjevalnih zmožnosti (vidno razločevanje, slušno razločevanje in razčlenjevanje, orientacija na papirju, pravilna drža telesa in pisala) in zaznavanje rime.

3. Šolska ulica/Slovenščina/Dežela ABC/Velike tiskane črke, Male tiskane črke/Napiši črko, Igra s črko, Poišči besedo, Poišči sliko, Kje v besedi? - Naloge jim omogočajo samostojno učenje posameznih črk, osnove glaskovanja, in tehniko branja. Naloge hkrati omogočajo diferenciacijo in individualizacijo.

E-gradiva smo vključevale v različne faze učnega procesa:

- Podajanje nove učne snovi,
- Uvodna motivacija,
- Ponavljanje in utrjevanje učne snovi,
- Vključevanje diferenciacije.

Učenci so se tudi doma skupaj s svojimi starši precej pogosto lotili reševanja in igranja didaktičnih e-gradiv. Tako so vadili, urili in utrjevali učno snov.

2.2.4 Praktični del opismenjevanja s pomočjo i-table

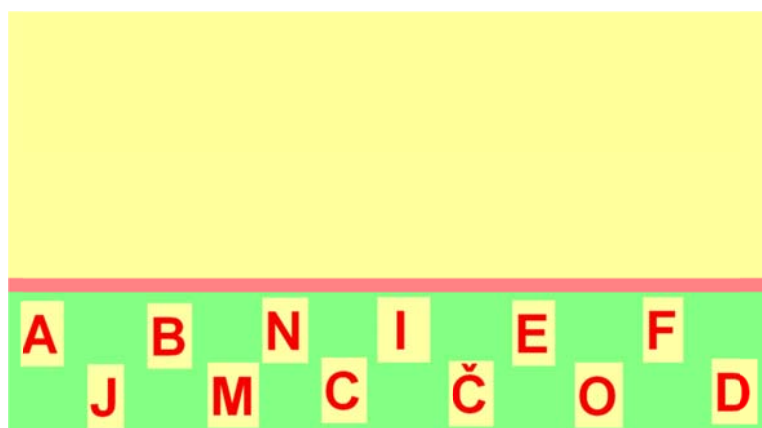
Učencem, ki hitro napredujejo, pripravimo različne vaje na i-tabli. Učenci jih rešujejo po svojih sposobnostih. Nekateri samo prepoznavajo prvi glas, drugi po pripravljeni predlogi samostojno zapisujejo besede. Ugotovile smo, da so učenci za delo ves čas motivirani, vaje so jim zanimive.

Slika 5: Vaja za tvorjenje osvajanje začetnega glasu

Z učenci lahko tudi:

- iz besedila pridobimo novo besedo,
- z glasovno in vidno analizo izoliramo novi glas in črko,
- izvajamo glasovne vaje
- delo ves čas diferenciramo,
- uvajamo sodelovalno učenje.

Slika 5: Vaje za tvorjenje novih besed

3 Zaključek

I-tabla je sodoben IKT pripomoček, ki je zelo uporaben pri opismenjevanju v 1. razredu.

Učenci za delo z i-tablo ne potrebujejo nikakršnih dodatnih usposabljanj. Ob prvem srečanju s tem pripomočkom primejo svinčnik v roko in rešujejo naloge, kot bi to delali že od nekdaj. Uporabljamo jo lahko lahko frontalno, učenci lahko pišejo nanjo med poukom individualno, v paru sodelovalno ali po manjših skupinah.

V kombinaciji z vajami iz spletne učilnice lahko za vsakega učenca delo individualiziramo, zato vsak učenec napreduje po svojih zmožnostih in s svojim tempom. Učitelju prihrani veliko dela, saj je z vnaprej pripravljenimi nalogami delo optimalno. Prav tako ni nobenega brisanja z gobo kot pri klasični table, prostor je neomejen, tabla nudi tudi veliko izbiro barv pisave in velik nabor slik iz galerije.

Učenci so za delo motivirani. Brez i-table si opismenjevanja pravzaprav ne znamo več predstavljati.

Literatura

- [1] Doberšek, M, Pintar, M., Plemenitaš Centrih, S. (2011): Opismenjevanje v 1. triletju s pomočjo i-table in spletne učilnice, InfocomTech
- [2] Mori, I., Kovše M. (200/): Računalniški programi; Učenje in poučevanje z računalnikom v prvem triletju osnovne šole, ZRSS
- [3] Vladimir Milekšič, V., Kumer, I., Bevc, V: Kurikularne posodobitve v programu razvoja šole, INDIVIDUALIZACIJA POUKA.
- [4] Ropič, M., (2000). Na vrtiljaku črk 2. Priročnik za učitelje. Ljubljana: Rokus
- [5] Posodobljen učni načrt. Slovenščina (2011). Dostopno prek:
http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf